

Arno Geiger: 'De oude koning en zijn rijk' Uitgeverij de Bezige Bij, Amsterdam 2012. ISBN: 9789023467960 Zie ook: www.debezigebij.nl (Dementie/Alzheimer/ED/1) Vertaling van: Der alte König in seinem Exil, vertaling van Wil Hansen.

Soort boek/ Ziekte/ Stijl: In *De oude koning in zijn rijk*, een boek van 224 pagina's schrijft de Oostenrijkse romanschrijver Arno Geiger over zijn dementerende vader. Hij probeert te begrijpen hoe dit aftakelingsproces bij zijn vader is gegaan. Hij beschrijft hoe de familie aanvankelijk niet heeft gezien dat zijn vader dementerend was. Het duurde even voordat ze door hadden dat er sprake was van dementie. Ze ergerden zich aan hem en schaamden zich. Geiger ging bij zijn vader wonen, leerde hem opnieuw kennen en waarderen, zag dat hij ziek was, en schrijft in dit boek ontroerend en ook eerlijk over de nieuwe relatie die hij met zijn vader kreeg. Daarbij gaat hij niet voorbij aan aftakeling en pijn. Integendeel. *De oude koning in zijn rijk* werd unaniem lovend besproken in de Duitse pers.

Over de schrijver: Arno Geiger (1968) groeide op in Wolfurt, Vorarlberg. Arno Geiger woont in Wenen en Wolfurt. Hij studeerde Germaanse filologie, oude geschiedenis en vergelijkende literatuurwetenschap in Innsbruck en Wenen en promoveerde in 1993. Hij werkte als video technicus. Sinds 1993 werkt hij als freelance schrijver in Wenen en schreef diverse succesvolle romans.

Korte beschrijving: Elk hoofdstuk begint met een stukje uit een gesprek met zijn vader (August) wanneer deze helder is. Arno Geiger vraagt hem dan naar herinneringen. De schrijver schrijft over het verleden van August, de invloed die de tweede wereldoorlog op hem heeft gehad, zijn huwelijk en zijn werk, hun familieleven en de pijnlijke echtscheiding van zijn ouders. Hij probeert te begrijpen waarom August zo eigenzinnig in het leven heeft gestaan, waarom hij zo gebonden was aan zijn 'thuis', zijn geboortedorp en wil toelichten wat er onder invloed van de dementie al dan niet veranderde.

Geiger beschrijft hoe de familie zich in het begin van het ziekteproces aan zijn vader geërgerd hebben: bij onbegrijpelijke acties, geen maat weten houden, verlies van decorum ergerden en schaamden zij zich. Het duurde even voordat zij door hadden dat August aan het dementeren was, ook al omdat hun vader altijd een gesloten man was geweest die niet in staat was over gevoelens te spreken. Achteraf begrijpt Geiger hoezeer zijn vader zich dat aangetrokken moet hebben.

Geiger ging na verloop van tijd bij zijn vader wonen om hem te verzorgen. Zijn verstandhouding met zijn vader werd gedurende die tijd beter. Zijn vader verloor het besef voor realiteit en takelde langzaam maar zeker verder af. Geiger gaat zijn vader beter begrijpen, schrijft over zijn invallen en opmerkingen, de Kafkaïaanse uitspraken die zijn vader had, en wat hem over deze tijd opviel. En natuurlijk ook over de belasting van de verzorging, hoewel hem die nog meeviel; zijn vader was niet veeleisend, kon uren stil naast hem zitten. Uiteindelijk herkende zijn vader zijn huis niet meer als zijn thuis, had zorg nodig die thuis niet meer te geven was en moest hij naar een tehuis dat in zijn eigen dorp lag. Hij voelde zich er meteen op zijn gemak. Arno Geiger keek toen, door de tijd die hij met zijn vader had doorgebracht, niet meer zo somber naar de tijd die nog zou komen.

Wat viel op: Arno Geiger weet in dit boek ontroering, verzet, kwaadheid, humor, berusting en vele andere emoties, die familie heeft als iemand dementerend raakt, goed te verwoorden. Hij heeft mooie observaties onder andere over wanneer goede zorg aan zijn vader verleend werd: in een dorpsgemeenschap waar een dementerende bekend is kan beter bij zijn belevingswereld aangesloten worden omdat de persoon bekend is. Maar ook dan blijven er favoriete hulpverleners. ‘Die eigenheid komt ook tot uitdrukking in het feit dat hij met sommigen, zoals zijn jongste kleindochter van 7 en één van zijn verzorgsters, zeer goed kan opschieten en met anderen minder.’

Vele observaties en opmerking zijn goud waard, zoals dat je dementerenden niet moet benaderen als kinderen, allereerst omdat iemand die dement is niet meer bijleert, maar ook omdat lang niet alles verloren gaat bij mensen met deze ziekte. Zijn vader heeft geen herinnering meer, maar hij heeft prachtige opmerkingen die vaak aan het begin van een hoofdstuk staan, maar ook in de hoofdstukken naar voren komen.

Citaten: Pag.7: ‘Ik reik hem zijn sokken aan, met opgetrokken wenkbrauwen kijkt hij er een tijdje naar en zegt dan: ‘Waar is de derde?’”

Pag.53: ‘Vaak zat hij alleen in de woonkamer te zuchten. Ik was telkens weer geschokt: hij zag er kwetsbaar uit, verlaten. Hij was veranderd, zijn bedrukte gelaat straalde geen wanhoop meer uit vanwege zijn vergeetachtigheid, maar vanwege de grote ontheemdheid van iemand voor wie de wereld vreemd geworden was.’

Pag.96: ‘De manier waarop hij om hulp vroeg, ging me aan het hart, ik zei: ‘Ik heb er nog eens over nagedacht, ik ga met je mee. Als je nog een half uur wacht tot ik klaar ben met typen, gaan we samen.’ ‘Waarheen?’ vroeg hij. ‘ Naar huis,’ zei ik. ‘Ik wil ook naar huis.’ ‘Echt waar?’ (...) Dat was een antwoord naar zijn smaak. Zijn hele gezicht begon meteen te stralen, hij pakte mijn hand en zei: ‘Dankjewel!’”

Pag. 128: “Alles goed en wel, maar waar zijn mijn hersens?’ ‘Je hersens zitten onder je hoed,’ zei ik vanuit de keuken. Mijn vader nam zijn hoed af, keek erin en antwoordde: ‘Dat zou een wonder zijn.’ (...) Dat soort surrealistische momenten kwam steeds vaker voor, en als ik erover vertel, klinkt het goed, een beetje komisch en ook bizar. Maar als je goed luistert hoor je behalve het komische, dat bevrijdend werkt, ook de verontrusting en de wanhoop. –En het komische werd steeds minder. Veel was moeilijk, omdat mijn vader niet begreep waartoe het diende.’

Pag. 134: ‘ De ouderdom als laatste fase van het leven is een cultuurvorm die voortdurend aan veranderingen onderhevig is en steeds opnieuw moet worden geleerd.’

Pag.188: ‘ Mijn vrees dat de goede helft voorbij was, was vaak genoeg

ongerechtvaardigd gebleken, mijn voorspellingen waren zelden uitgekomen. ‘*Je vergist je heel erg*,’ had vader herhaaldelijk moeten eggen, op zijn bedachtzame wijze. Daarom kijk ik nu niet meer zo angstig naar de toekomst als in het begin. Ik zie alles niet meer zo somber in.’

Recensies/ extra: <http://medischcontact.artsennet.nl/rubrieken-1/Alle-rubrieken-/Scoop-1/Scoop-Boeken/Boek/112686/Boek-De-oude-koning-in-zijn-rijk-Arno-Geiger.htm> ‘ (...) Nu is, zo schrijft Geiger, het leven voor iedereen verwarrend, ‘maar het verschil tussen een gezonde en zieke persoon is vooral het vermogen de verwarring aan de oppervlakte te verbloemen.’ Het zijn dit soort observaties die het boek bijzonder maken. (...) Uiteindelijk wordt hij toch in een verzorgingshuis opgenomen, waar een bewoner tegen hem zegt: ‘Als ik dood ben, moet je het me zeggen.’ Een mooi boek, waarvan de titel helaas de lading niet goed dekt. In het Duits is de oude koning ‘im Exil’ en is hij dus verbannen uit zijn rijk. AO

www.bol.com J. IJbema: ‘(...) Het begin van de ziekte, die een simpele vergeetachtigheid lijkt, ergert de auteur aanvankelijk, tot hij merkt dat hij niet boos op zijn vader is, maar wel op zijn kwaal. Dit leidt tot een tederheid waardoor vader en zoon dichter bij elkaar komen dan ooit. Geiger schrijft op behoedzame wijze vol empathie met treffende beelden, die soms licht absurdistisch, soms gewoon komisch zijn, maar toch ook een verontrustende en tragische dimensie hebben. Door inhoud en schrijfstijl en de zorgvuldige afwisseling van eenvoudige gebeurtenissen met reflectie is dit een boek voor een groot publiek, dat herkenning en troost zal vinden. In Duitsland winnaar van diverse prijzen. Normale druk’

<http://www.8weekly.nl/artikel/9901/arno-geiger-de-oude-koning-in-zijn-rijk-zoon-probeert-aftakelende-vader-te-doorgronden.html>

Marco van den Broek 30 maart 2012: ‘(...) Je probeert je te oriënteren, maar het lukt niet. De dingen draaien door, doden, levenden, herinneringen, droomachtige hallucinaties, flarden van zinnen die je niets zeggen – en die toestand wordt de rest van de dag niet anders meer.

Op deze manier stelt de zoon zich voor hoe zijn vader zich moet voelen, en dat is één sterke kant van dit boek. De andere is de manier waarop Arno Geiger de moeilijkheden beschrijft van de omgang met een demente oudere. Het is alsof je tegen een volslagen vreemde praat, die toch nauw verwant is. (...) Als je dementeert, zo blijkt uit de roman, raak je je gevoel van thuis-zijn kwijt. In zijn eigen huis verklaart August Geiger: ‘Kom, ik moet nu eens naar huis gaan.’ Op dat moment is zijn ziekte al redelijk ver gevorderd. De grote traumatische gebeurtenis in zijn leven, de Tweede Wereldoorlog, heeft ervoor gezorgd dat hij nooit meer van huis zou gaan, ook niet op vakantie. Maar nu hij dement is, zit hij opgescheept met een permanent gevoel van heimwee. De ironie hiervan maakt Geiger op een pijnlijke manier duidelijk. (...)

Uit de pers: ‘Arno Geiger raakt aan de kern van wat liefde is, en begeeft zich soeverein in de schemerzone van alzheimer. Aangrijpend en integer.’ – Erwin Mortier, NRC Handelsblad

‘Een waardevolle roman, die waarden en zekerheden in het leven op hun grondvesten doet trillen.’ - De Volkskrant

‘In Nederland zijn al veel romans over dementerende ouders geschreven, maar laat dat niemand weerhouden deze Oostenrijkse roman te lezen: een liefdevol portret van een vader, ook van toen hij nog wel helder was. (...)De Duitstalige pers kwam woorden te kort om het boek te prijzen, het publiek reageerde al even enthousiast.’ – Trouw

‘Een even openhartig als berustend boek.’ – Het Parool

‘Een gedetailleerd verslag over een zieke vader, de verhouding met zijn kinderen, en een vertelling over de zoektocht naar zichzelf. Een boek zo fraai als een februaridag waarop de kleuren van het voorjaar worden aangekondigd.’ – Die Welt

‘De oude koning in zijn rijk is een diepgravend, eigenzinnig en tijdloos relaas over iets wat iedereen aangaat: ouderdom en ziekte, geborgenheid en familie. Dit is het waardevolste boek van het jaar. Een liefdesverklaring aan een vader, maar bovenal een grootse literaire prestatie.’ - Frankfurter Allgemeine Zeitung

‘Een parel over vergankelijkheid’ – Knack Focus

‘Romans over een demente ouder zijn meestal uitsluitend inriest. De oude koning in zijn rijk graaft veel dieper. Het is een relaas van een zoon die zich gaandeweg realiseert dat hij niet kwaad is op de persoon maar op de ziekte. Arno Geiger toont op meesterlijke wijze aan dat zo iemand op zijn eigen wijze toch nog briljant kan zijn. Surrealisme: de vader gaat zijn hersenen zoeken in zijn hoed. Dat lijkt komisch, bevrijdend als je er over lacht, maar heeft ook dermate veel wanhoop en verontrusting in zich dat het lachen je vergaat.’ – Nu.nl

‘Geiger weeft het leven van zijn vader, met zijn eigen herinneringen, met schitterende uitspraken van de vader, met gesprekken die hij met hem heeft. (...) Het is een schitterend geheel, dat ontroert en je meevoert.’ - Opium radio, Lidewijde Paris.

‘Een fijnzinnig en, ondanks de trieste ziekte die Alzheimer heet, een ernstig en tegelijkertijd luchtig boek. Met De oude koning in zijn rijk heeft Arno Geiger een schitterend monument voor zijn vader opgericht, met een complete familiegeschiedenis.’ - Nederlands Dagblad

‘Geiger schreef een zeer persoonlijke getuigenis van hoog gehalte. Een 'leerboek' voor iedereen die te maken krijgt met de dementie van een dierbare.’ - Vrij Nederland

‘Een monument voor een vader - niet van suikergoed, maar van graniet.’ - De Standaard

‘Een schitterende, troostende roman. Er is al veel geschreven over dementie en ouders die de weg kwijtraken in de mist van vergetelheid, maar in deze roman worden vooral de onverwachte, mooie kanten van de akelige ziekte beschreven. Licht, fris en liefdevol.’ - Libelle